

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Тыва

Управление образования муниципального района "Тес-Хемский кожуун Республики Тыва"

МБОУ У-Шынаанская СОШ

СОГЛАСОВАНО

зам. директора по УВР

Куулар Куулар Д.Б.

от «30» 08. 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

И.о. директора школы

Араваа Араваа Ч.В.

Приказ № 1/6

от «31» 08. 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение на родном языке»

для 3 класса начального общего образования

на 2024-2025 учебный год

Холь-Оожу, 2024

Ажылчын программа
литературлугномчулга
3 класс
(Автору: Л.С.Кара-оол)
неделяда 2шак (68шак)

3-кү класстың «Литературлуг номчулга» эртеминге тургускан ажылчын программаны Россия Федерациязының «Россияның Школазы» деп өөредилге-методиктиг бөлүккө, Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага 1- 4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга талазы-биле күрүне стандарттарына дүүштүр, 2011 чылдың Э. Д. Ондарның 2- 4 класстарга номчулга программазына болгаш 2013 чылда үндүргени 3-кү класстарның Л.С.Кара-оолдуң «Литературлуг номчулга» номунга даянып тургускан. Бо ажылчын программа эге школаның Федералдыг күрүне стандарттарының сорулгаларын чедип алырынче угланган.

Номчулгагачылда 68шак көрдүнүп турар, неделяда 2шакка санаттынган. Класстан дашкаар номчулганы 1 улдуңда-ла 1 шак кылдыр кириген. Бир чылда көрдүнген 68 өөредилге шагын улдуң аайы-биле чижек хуваалдазы :

Бирги улдуңда- 18 шак

Ийиги улдуңда-14 шак

Үшкү улдуңда-20шак

Дөрткү улдуңда-16шак.

Ажылчын программада кирип турар номчулганың тематиказы кол программада кирип турар чыл дургузунда өөредир темаларның бөлүктер аайы-биле чижек хуваалдазына дүгжүп турар:

№	Темалар	Шактар хуваалдазы	
		Класска номчулга	Класстан дашкаар номчулга
1	Экии, «Литературлуг номчулга!» Чугаасайзырадылгазы. Чогаадыг.	2 1	
2	Тыва-мээң төрөөн черим.	7	1
3	Күс дүшкен. Чугаасайзырадылгазы. Эдертиг.	6 1	
4	Улустуң аас чогаалы.	7	1
5	Кыш дүшкен. Чугаасайзырадылгазы. Чогаадыг	5 1	
6	Тывачоннуң чаагай чаңчылдары.	4	1
7	Школа. Эп-найырал. Өг-бүлө. Чугаасайзырадылгазы. Эдертиг.	5 1	
8	Февраль 23-Ада- чурт камгалакчыларының хүнү.	1	
9	Март 8-Бүгү делегейниң херээженнер хүнү. Чугаасайзырадылгазы. Чогаадыг.	2 1	
10	Амыдырал болгаш күш-ажыл.	6	
11	Апрель 12- Космонавтика хүнү.	1	
12	Час дүшкен.	4	1
13	Бойдус. Экология. Кадыкшыл.	5	
14	Каасчай, чедип кел!	1	
15	Май 1-Частың болгаш күш-ажылдың байырлалы.	1	

16	Май9-Тиилелгехүнү.	1	
17	Чылиштиндеөөренген чүүлдерин катаптаары.	1	

Бо бердинген чижек тематикаларга хамаарыштыр номчуур ужурлуг чогаалдар иштинден уруглар төрөөн чериниң, долгандыр турар хүрээлелдиң; эш-өөр болгаш үе-чергелериниң, оларның чуртталгазының, оюн-тоглаазының, ужуралдарының; бойдус болгаш ооң камгалалының; тыва чоннуң чаагай чаңчылдарының; төрөөн чуртунуң төөгүзүндөн барымдааларының (дээш оон-даа ыңай) дугайында билиглерни шиңгээдип алырлар. «Солун ужуралдар» деп бөлүктө чогаалдарны класстан дашкаар немелде болгаш бот-номчулгага ажыглап болур.

Эге школаның 2- 4 класстарына чечен чогаал курузунуң утказы «Төрөөн чугаа» номнарының дузазы-биле илереттинер болгаш боттаныр.

Чечен чогаал номчулгазы деп курузунуң ниити тайылбыры

Номчулга кичээлдери дээрге эге школада өөренип турар кол эртемнерниң бирээзи деп санаттынып турар. Ол уругларның шын медреселдиг номчулгазын болгаш сөзүглел-биле ажылдап билирин, уран-чечен номчулгага сонургалын оттуруп, уругнуң ниити сайзыралынче, эстетиктиг болгаш мөзү-шынар кижизидилгезинче кичээнгейни угландырып турар.

Чечен чогаал номчулгазы деп курузун чедишкинниг өөренип алыр болза, ол эге школаның өске-даа эртемнериниң түңнелдерин хандырат. Эге школага чечен чогаал номчулгазының программазы уругларның аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырынче кол кичээнгейни угландырып турар. Ооң иштинде бир онзагай черни өөреникчилерниң шын чугаалап өөредириниң кол хевири (аргазы) - номчулганың чаңчылдарын хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажылдарны чорудары ээлеп турар.

Бердинген курс дараазындас орулгаларны чедип алырынче угланган:

- ыыткыр (дыңналдыр) номчуурунуң хевиринден эгелээш, ханы, медреселдиг иштинде номчууруң, литературлуг шын адаашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянныг номчууру; номчаан чогаалының утказын сайгарып, ында кол чүүлдү илередип, оон чогуур түңнелдер кылыры, номчаан сөзүглелдерин кезектергечарып, оларга тус-тузунда ат тыварына, абзац дузазы-биле план тургузарына, номчаан чүүлүнүң утказын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап өөрениринге чаңчыктырат;
- уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарына негелделиг, шынчы, ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болуруна, мөзүлүг аажы-чаңга, күш-ажылга кижизидер;
- уругларның ном-биле ажылдап, оон билиг тыварына номну үргүлчү номчууруна негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран сөстүң тургузукчулары - чогаалчыларның чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонургалдыг болурун чедип алыр;
- хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле аңгы-аңгы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;
- уругларның чугаазын сайзырадыр болгаш оларга чугаалап, номчуп, дыңнап билириниң база сөзүглелдерниң аңгы-аңгы хевирлерин сайгарып шыдаптарының чаңчылдарын шиңгээттирер;
- уругларның өөренип чогаалдарының утказын, ооң маадырларының хөделиишкннерин, чорук-херектерин ханы шиңгээдип ап, аңаа хамаарыштыр чогуур үнелелди берип, боттарының сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарының, чечен чогаалды долузу-биле шиңгээдип алырына аргаларын сайзырадыр;
- чечен чогаалдың уран чурумалдыг дылын, омур-хевир тургузарына аян кирир аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны өөредир; оларны боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалын сайзырадыр;

- шүлүк чогаалын кичээнгейлиг дыңнап билириниң аргаларын сайзыратпышаан, оон уран сөзүн чарашсынар болгаш ханы шиңгээдип алырының дуржулгазын мөөнөп, аңаа уран-чечен хөөннүг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер;
- долгандыр турар хүрээлел болгаш бойдус дугайында уругларның боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медресе билириниң дуржулгазын байыдар;

Номчулганы эге школаның өөредилге эртеми кылдыр киирген болганда, ол чүгле өөредиглиг эвес, а кижизидиглиг сорулгаларны шиитпирлээр улуг ужур уткалыг. Хар – назынынга дүгжүп турар уран-чечен чогаалдар-биле таныжылганың мөзү-бүдүш болгаш эстетиктиг ужур-утказы уругларның миниишкиннеринге, угаан-медреселинге болгаш номчукчунуң тура-соруунга салдарлыг, национал болгаш бүгү кижиги төрөлгетениң үнелиг чүүлдеринге тааржыр хууда шынарларның хевирлеттинеринге дузалаар. Өөреникчилерниң моральдыг нормаларжеуг-шиин тып билири, оларның боттарының херектери биле культурлуг кижиниң аажы-чаңының этиктиг принциптеринге хамаарыштырып билирин сайзырадыр; эки сеткилдиг кады ажилдажылганың чаңчылдарын кижизидер. Чечен чогаал номчулганы деп курсту шиңгээдип ап турар үеде эге школаның өөреникчилериниң коммуникативтиг культуразының деңгели бедир: диалогтар тургузар билиглери; бодунуң үзел-бодалын дамчыдып билири; бердинген чугааларның сорулгаларының аайы-биле монологтарны тургузуп билири; сөзүглелдерниң аңгы-аңгы хевирлери-биле ажилдап билири; номнуң тайылбыр аппарады-биле бот ажилдап билири; словарьлардан, справочниктерден, энциклопедиялардан чогуур ужурлуг медээлерни тып билири хевирлеттинер.

Номчулга кичээлдеринге өөреникчи бодун шыырак билиглиг номчукчу мен деп чүүлдү билип алырынга дузалап турар номчукчунуң харыылап билир айтырыглары хевирлеттинер. Билиглиг номчукчу үргүлчү ном номчуурунга, сөзүглел-биле ажилдаарының аргаларын болгаш номчулганың техниказын, номчаан болгаш дыңнаан чогаалдарының утказын билип алырынга, номнарда бар билиглерни боттары тып болгаш үнелеп билиринче чүткүлдүг болур.

Бердинген курс уругларның чечен чогаалдарны номчуурунче сонuurгалын бедидер. Чечен чогаал эртеминге хамаарыштыр 3-4 класстарга дараазында бөдүүн билиглер-биле база таныштырып болур: автор дугайында бөдүүн дыңнадыглар, номчаан чогаалының жанры, темазы, улустуң аас чогаалының бичии жанрлары – тывызыктар, үлегер домактар, дүрген-чугаалар, янзы-бүрү тывызыктыг бодалгалар дээш оон-даа өске.

Чечен чогаал номчуп, чечен овур-хевирлер-биле танышкан тудум, уругларның ниити сайзыралы, чүвени угаап, медресе билири, сагыш-сеткилдиң бодалдары улам делгемчиир, ханылаар, байлакшыыр. Авторнуң сөзүглелинге дүүштүр уругларның аас-биле харыылары, чечен овур-хевиринге хамаарыштыр билип алган бүгү-ле ажыктыг чүүлдери- оларның чечен чогаалды шиңгээдип ап турарының херечизи болур.

3 - кү класстың «Литературлуг номчулга» эртеминге тургускан чижек ажилчын программа *чечен-эстетиктиг* болгаш *литература шинчилелдиг* принциптерге үндезилеттингеш, «Литературлуг номчулга» номнарының тургузуун болгаш утказын тодарадыр. Оон аңгыда чижек программада чаа федералдыг күрүне стандарттарының негелделерин езугаар уругларның номчулгага хамаарышкан билииниң деңгелдери, номчулга кичээлериниң сорулгалары, өөредириниң чамдык аргалары, планнатынган түңнелдери, чижек хыналда ажилдары кирген.

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылганын өөреникчилерниң билиружурлуг кол билиглери, мергежилдери болгаш чаңчылдары

3-кү классты доозуп тургаш, өөреникчилер дараазында чүүлдерни шиңгээдип алган турар.

Номчулганын чаңчылдары:

2-гикласска алган билиглерин улам ханыладыр болгаш быжыглаар.

Утка болгаш дыл-домааның талазы-

биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалапшын, медреседиг, аянын номчууру.

Номчулга үезинде нарын сөстөрни, ылаңгыя кылыг сөстөрин, чүве аттарын, утка талазы-биле тудуш холбаалыг сөстөрни (чүве ады – биле эдеренчи, демдек ады – биле чүве адынын каттышканы) бот – боттарындан адырбайн, тудуштуруп номчууру. Сөзүглелде чугула утка илередир сөстү ылгап билири. Баштай иштинде номчааш, оон соондааянныг, ытыкырномчууру. Диалогтуаянныг рольдапномчууру. Иштиндеоожум болгаш шилилгелиг номчулганың аргаларын шиңгээдип алганы. Номчулганың темпизин сагып шыдаары. Таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минутада 65-70 хире сөс.

Сөзүглел-биле ажыл. Сөзүглелдиң кезектерин чогаалда болуушкуннарның дес дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билир.

Улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүнге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдиң планын тургузары.

Номчаан чүүлүнүн утказын делгередир болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары. Чогаалдың кол бодалын илередип, боттарының сөстери-биле ону бадыткаары. Чогаалдың киржикчилериниң чугаазын барымдаалап, оларга үнелел бээри.

Болуушкуннун чылдагаанын тайылбырлап шыдаары. Хайгаараан, көргөн-билген чүүлдериниң дугайында, башкының дузазы-биле сайгарган чуруктарга хамаарыштыр кыска чугаалар тургузары.

Делгеренгей болгаш кыска план езугаар нгомчаан чүүлүнүн утказын дес-дараалаштыр үшкү арындан чугаалап билири. Сөзүглелде билидинмес болгаш чаа сөстөрни, сөстүн чамдык уран аргаларын боттарының билир шаа-биле тайылбырлап шыдаары.

Чогаалдың кол темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлөр, абзацтар) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры. Чогаалдың маадырларының бирээзиниң өмүнээзинден делгеренгей азы допчу чугаа кылып билири. Аас чогаалдарының болгаш чечен чогаалдың хевирлери-биле (жанрлар) практиктиг таныжылга. Басня, ооң онзагай талазы.

3-күкласстың өөреникчилериниң шиңгээдип алыр билиглери:

- медреселди-билешинномчуп, бижип болгаш чугаалаарынга өөренир;
- төрээндыл болгаш литератураталазы-биле эге билиглери алыр;
- ном ажыглаарынга чаңчыгар болгаш дылга сонуургалы, номчулгага болгаш билиглерже чүткүлү хайныгар;
- мораль болгаш эстетикаталазы-биле кижизитинер;
- өөренип турар чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарынга чаңчыгар.

3-күклассты доозуп тура номчулган программазын шиңгээдип алганының

планнаттынган түңнелдери

Личностуг (личностные результаты)

Өөреникчилер чүнү билирүжүрлүгү:

- өөредилгениң чедиишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири;
- бодунуң ажылынтүңнеп, үнелеп билири;
- бодунуң төрөөн чуртунга болгаш чонунга, ооң амыдырал-чуртталгазының хамаарылгазын шингээдип алыры;
- өске чоннарның ниити мөзү-шынарының, моральдыг нормаларының талаларын билип алыры;
- бодунуң-даа, өске чоннун кижилериниң кылган эки, багай талаларының уг-шиин тып билири;
- моральдыг нормаларга болгаш этиктиг негелделерге дүүштүр аажы-чаңын таарыштырары;
- өске кижилерниң сагыш-сеткилин, ишти-хөңнүн билири болгаш олар-биле кады сагыш-човаары;

- уран-чечен культура-биле таныжып тура эстетиктиг овор –хевирлернин кижизиттинери;
- өөредилгеже, эртем-билиг жечүткүлдүү;

Өөреникчилерчүнүбилип алырыл:

- долгандыртуу рарбой дуска хумагалыг, камныг, ынак болууру;
- аажы-чаңыморальдыг мөзү–шынарга, ужур-чурумгачагыртыры;
- өскөчоннарның хамаатыларынга дең хамаарылгалыг болууру.

Предметтиг (предметнирезультаты)

***(Раздел «Виды речевой и читательской деятельности») Номчулга
болгаш чугаа сайзырадылгасы***

Өөреникчилерниң өөренип алган туура рарбилиглери:

- утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аяныг номчууру;
- таныш эвессөзүглелди номчуурунундүргени 1 минутада 65–70 хиресөс;
- чогаалдың адынга болгаш аңаачураанчуруктарга даянып алгаш, чогаалдың кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлерни, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- сөзүглелдин кезектерин чогаалда болуушкуннарның дес-дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билири;
- улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүнге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдин планын тургузары база сөзүглелге болгаш оң кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;
- номчаанчүүлүнүн утказын делгер едир болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары;
- уруглар библиотеказында бар номнар-биле, алфавиттиг каталог аайы-биле номнарны тып билири;
- номчаан номнарының кыска тайылбырын тургузуп билири; справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларнын периодиктиг журналдары- биле ажылдап билири;
- чогаалдың кол маадырларының чугаазын, чүнүкылыптууларын барымдаалап оларга үнелел бээри;

Өөреникчилерниң өөренип алыраргалары:

- номчаан чогаалынга хамаарышкан бодунуң үзел-бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- номчаан чогаалының эстетиктиг болгаш мөзү-шынар талазы-биле бодунуң бодалдарын чугаалап билири;
- номчаан чогаалының кол маадырларынга болгаш чогаалды бижээн авторнун позициязынга хамаарыштыр бодунуң үзел – бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- дөмей сөзүглелдерни болгаш айтырыгларга харыыларны бижимел хевирге тургузуп билири;

Чогаадыкчы ажилдар (Раздел «Творческая деятельность»)

Өөреникчилерниң өөренип алган туура рарбилиглери:

- диалогту аяныг рольдап номчууру;
- планезугаар сөзүглелди тургузуп билири;
- хайгааралдың туннелинде бижимел чугааның хевирлерин (тодарадып бижиир, угаап-бодаар), болган болуушкуннун чылдагаанын тодарадып тургаш, чугааларны тургузуп билири;
- бердинген тема езугаар чогаадыгларны, номчаан номунга, көргөн кинозунга, теледамчыдылгага, сөзүглелдерниң үзүндүлеринге үнелээшкиннерни бижиип билири;
- номчаан чугаазынга шижиткен көргүзүглерге киржири, шээжи-биле доктаадып алган

шүлүктөрүн, чогаалдың үзүндүлөрүн аянныг номчуп билири;
- бердингенчуруктарезугаарчогаадыларнытургузупчогаадыпбилири.

Өөреникчилерниң өөренип алыраргалары:

- чогаалдың маадырларының бирээзиниң өмүнээзинден делгеренгей азы допчу чугаа кылып билири; чугааның сюжедин болгаш кол маадырларының болушкуннарын улаштыр чогаадыры;
- номчаан чогаалдарын гачуруктарны чуруп билири;
- бөлүк-биле ажалдап турасценарийни болгаш проектилерни тургузуп билири;

(Раздел «Литературоведческая пропедевтика»)

Литература эртеминге баштайгы өөрөдиге

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- сөзүглелде чугула утка илередир сөстү ылгап билири; баштай иштинде номчааш, ооң соонда аянныг ыткыр номчууру;
- аас чогаалдарының болгаш чечен чогаалдарының хевирлери-биле (жанрлар) практиктиг таныжылга; басня, ооң онзагай талалары- биле таныжары;
- авторнуң, колмаадырларның сөзүн, пейзажтың, маадырларның хевир дүрзүзүн, оларның чүнү кылып турарын, амыдырал-чуртталгазын тодарадып ылгап билири;
- авторнуң колмаадырларга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;
- жанрларны деннеп тургаш ылгап билири (тоол – басня, тоол – тоолчургу чугаа, - тоол – чечен чугаа о. ө.);

Өөреникчилерниң өөренип алыраргалары:

- аянныгуранномчулганың аргаларын (деңнелге, диригжидилге, метафора) ажыглап тургаш, сөзүглелдерниң анализин кылып өөренири;
- аналогияезугаар, аянныгуранномчулганың аргаларын (деңнелге, диригжидилге, метафора) ажыглап тургаш сөзүглелдерни, шүлүктөрни чогаадып тургузуп өөренири.

Метапредметтиг (метапредметные результаты)

Регулятивтиг (Регулятивные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- бодунуң кылыр ужурлуга жылын планга болгаш салып алган сорулгалары- биле оларны дүүштүрүп билири;
- чаа өөрөнгөн уран – чечен чугаада башкының айтыпкааныезугаар чүнүкылырын сагыыры;
- өөрөдиглиг кылдыныгларны аас болгаш бижимел хевирге кылып билири;
- болуушкунтөнчүзүндө, ооң түңнелдерин анализтеп болгаш демдээн салган соонда эдилгелерни кылып билири;

Өөреникчилерниң өөренип алыраргалары:

- башкы-биле демнига жылдажыышкын үезинде чечен чогаалды өөрөнипшиңгээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;
- кылгана жылдарына жылүезинде болгаш ажал соондашын кылып турарын ботсайгарып шинчилеп билири;
- бодунуң номчулга жылын планга билири.

Билип алыышкын (Познавательные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- херек билиглерни словарьларны ажыглап тургаштып билири;
- чогаалдарны болгаш ооң колмаадырларындөңнеп болгаш үнелел барымдаазын езугаар аңгылап билири;
- чогаалдың колмаадырларының сөстери, сагыш-сеткили, кылып турар чүүлдерин, аразында харылзааларын шиңгээдип алыры.

Өөреникчилерниң өөренип алыраргалары:

- херек билиглерни библиотекалардан, өөрөдиглиг литературадан болгаш Интернетте н тып билири;

- амыдыралдың болуушкуннарын, чечен чогаалдын хевирлерин, колмаадырларын деңнеп болгаш аңгылап билири;

- чогаалды сайгарып турар үеде болгаш бодунуң амыдыралыңга даянып алгаш чылдагаан айтып турар харылзааларны, логиктиг угаан- бодалын аас болгаш бижимел хевирге шын тургузуп билири;
- бердинген статья-биле ажылдап билири (статьяның кол бодалын тодарадып, планын тургузары).

Коммуникативтиг (Коммуникативные)

Өреникчилерниң өренип алган турар билигдери:

- бөлүккө ажылдап өренири; бодунуң бодалындан аңгыда эжиниң үзел-бодалын база дыңнап үнелеп билири;
- түннелүндүрерде бодунуң бодалынтайылбырлап билири болгаш эшооруннуң үзел-бодалы- биле деңнештирип билири;
- эжингехерекмедэнишын тода дамчыдып билири;
- демниг ажыл үезинде эжингедузаны чедирери, бот-боттарын хынажып билири;
- диалогчугааны чорудуп билири;
- салдынган сорулгаларны чедип алырда чугаанышын тургузуп билири;

Өреникчилерниң өренип алыр аргалары:

- салып алган сорулгаларны чедип алырда, өске кижилерниң үзел-бодалдарын база дыңнап билири;
- бөлүк-биле ажыл үезинде чогуурайтырылганы салып билири.

Календарь-тематиктиг план Литературлугномчулга 3 класс

№	Эрттирер хуннери		Шагы	Кичээлдинтемазы
	план	факт		
1	05.09		1ш	Экиилитературлугномчулга.Тывачергейөрээл.Е Танова.
2	11.09		1ш	Тывызыктар.Улегердомактар.Оюнудээнчугаалар.Узун тыныш.
3	19.09		1ш	Улустунаасчогаалы.Тывызыктар,улугердомактар,узун тыныш.
4	21.09		1ш	Кичээлпроект«Улустунаасчогаалы»
5	26.09		1ш	Ооренипоорен.С.Сүрүң-оол.Аккырмаа-билеийи.Н. Носов. Бодалга бодааным.
6	28.09		1ш	Класстандашкаарномчулга. Ийи2.Е.Танова.
7	03.10		1ш	Чылдыңвелери.Тодуг-догаакүзүмейни. Ч.ОндарЭдилелдинээзинде. Тест.
8	05.10		1ш	О.Саган-оолКускуаргага.Э.Кечил-оол.Кайгамчыктыг картошкам.
9	10.10		1ш	ЧОндар.Кыштыңтыныжы.
10	12.10		1ш	Чугаасайзырадылгазы.Чурук-билеажыл.«Алдынкус»
11	17.10		1ш	Экикылганажыл-элеп-читпесалдар. Ю.Кюнзегеш.Шартылаабилекемыскааяк(басня)
12	19.10		1ш	Ю.Кюнзегеш.Ажыл.О.Сувакпит.Салааларым.
13	24.10		1ш	О.Сувакпит. Арзылаңбилепар.(басня)
14	26.10		1ш	Чугаасайзырадылгазы.Туннелкичээл. Чогаадыг.«Мергежилдисонуургаармен»
15	07.11		1ш	Хөктүгужуралдар. Солун болуушкуннар. К-Э.Кудажы.Мыйыт.
16	09.11		1ш	С.Сүрүң-оол.Уутунмастоорук.
17	14.11		1ш	Бойдустунчажыттары. (3ш)М.Пришвин.Алдыншынаа. С. Комбу. Чогумчүлолуруглар?
18	16.11		1ш	С.Сурун-оол «Хек»
19	21.11		1ш	Г.Скребицкий.Куштарныңмедээзи.
20	23.11		1ш	Чылдыңвелери.Аккырхарлыккыжым. Б.Хөвөңмей.Кыш. М.Кенин-Лопсан.Кыштың шүлүкчүзү.
21	28.11		1ш	А.Пушкин.Кыш.М.Кенин-Лопсан.Харжыгаш. Л.Чадамба.Соок-Ирей.
22	30.11		1ш	Л.Толстой.Аккодан»
23	05.12		1ш	Класстандашкаарномчулга
24	07.12		1ш	Бойдускахумагалыгболуулу. М.Кенин–Лопсан.Өскүс аңгыр.
25	12.12		1ш	Ч.Кара-Күске.Хүрээлелдикамгалаңар!О.Сувакпит. Эмпепалган.
26	14.12		1ш	Чогаадыг.
27	19.12		1ш	Авторлугтоолдар. С.Пюрбю. Сагынгыркүске.
28	21.12		1ш	С.Маршак.УгаанныгКүскежик
29	26.12		1ш	С.Пюрбю.Кажардиң
30	28.12		1ш	С.Пюрбю.ОптугЧыккылаа.
31	16.01		1ш	Т.Кызыл-оол.Бодаган.

32	18.01		1ш	Т.Кызыл-оол.Багайчаңчыл..
33	23.01		1ш	Класстандашкаарномчулга
34	25.01		1ш	Төрээнчуртумкамгакчылары.Э.Кечил-оол.Шолалатканым.
35	30.01.		1ш	Бистиңпроективис:бистиңачаларывыс-Ада-чуртувустун камгалакчылары
36	01.02		1ш	Улусаразынданиекарачымчак. Б.Хөвөңмей.Иемхолу. С.Тока. Ававысчокта.
37	06.02		1ш	Э.Кечил-оол.Авасөзүн дыңнауска.
38	08.01		1ш	Чылдыңвелери.Хөглүгчазым. О.Сагаан-оол.Онзае. Л.Чадамба.часкытарылга
39	13.02		1ш	Улустуңасчогаалы.Тоолдар.Чыраакулун.(Тыва улутуң толу)
40	15.02		1ш	Улустуңасчогаалы.Тоолдар.Хамбөрү-билешинчээчи бөрү(Тываулутуң тоолу)
41	20.02		1ш	Улустуңасчогаалы.Тоолдар.Хараганбажындадүк (Тыва улутуң тоолу)
42	22.02		1ш	О.Сагаан-оол«ОолбилеКушкаш»
43	27.02		1ш	О.Сагаан-оол.Элик оглу.
44	01.03		1ш	Төөгүболгаштоолчургучугаалар. Дузадилээн адыг.(төөгүчугаа).
45	06.03		1ш	Төөгүболгаштоолчургучугаалар.Аскырдагаачүгедан бажындаалгырар апарганыл?
46	08.03		1ш	Төөгүболгаштоолчургучугаалар.Дээлдиген үнү
47	13.03		1ш	Класстандашкаарномчулга
48	15.03		1ш	ОйнаксанчыгоюннармЧ.Кара-Күске. Чылгылаармен. Ч.Кара-Күске.Чуңгу.
49	20.03		1ш	АШоюн.Таныжылга.
50	22.03		1ш	Кижиболуручажындан.С.Сүрүң-оол. Шериг-ооллуңолчазы.
51	03.04.		1ш	Ч.Кара-Күске.Алышкылар.
52	05.04		1ш	И.АндреевичКрылов.ЧаанболгашМоська.
53	10.04		1ш	Л.Толстой.Өшкүбилебөрү.
54	12.04		1ш	ӨскечоннарнынаасчогаалыЫятчоккрокодил(Кхмер тоол)
55	17.04		1ш	Кыргысулустуңтолу.Ийиэлчиген.
56	19.04		1ш	Чонум чаагай эзучаңчылдары.К-Э.Кудажы.Танды кежи.
57	24.04		1ш	М.Кенин-Лопсан.Муңгашталганбалыктар.
58	26.04		1ш	Е.Танова.Артыш.
59	01.05		1ш	Чылдыңвелери.Чарашчайым.
60	03.05		1ш	Л.Чадамба.Каасе.
61	08.05		1ш	С.Сүрүң-оол. СЧодураа
62	10.05		1ш	С.А.Сарыг-оол.Чайлагга.Э.Кечил-оол.солунчайым.
63	15.05		1ш	Проект.Мээң ынак чогаалчым.
64	17.05		1ш	Класстандашкаарномчулга.Тываэки турачылар.
65	22.05		1ш	Проект.Тываэки турачылар.
66	24.05		1ш	Проектилерникамгалаары
67	28.05		1ш	Чугаасайзырадылгазы.Чурук-билеажыл.«Удавасчай!»
68	29.05		1ш	Чайгыонаалгалар

Ажылчын программаны тургузарда дараазында литератураларны ажыглаан:

- 1- 4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга программазы. (Тываның ном үндүрер чери, Кызыл -2000).
- 3-күкласстыңЛ.С.Кара-оолдун «Литературлугномчулга»ному(Тываныңном үндүрер чери, 2002)
- Н.С. Конгар.Класстандашкаарномчулганому(Тываныңномүндүрерчери,2005)
- Э. Д. Ондар Методиктиг сүмелер. Эге школаның 3-кү клазының «Төрээн чугаа»ному – биле ажылдаар башкыларга дузаламчы- Кызыл: Тываның ном үндүрер чери, 2003.
- 1–4класскадиктантыларболгаш эдертиглерчыындызы.

Прошнуровано, пронумеровано,
и скреплено печатью _____ л.
Директор школы: _____ Араваа Ч.В.

